

ÚJSÁGCIKKEK

„A KÁRTÉRÍTÉS MINKET IS MEGILLET”

A gyűjtőtáborokat túlélő csúrogi, zsablyai és mozsori magyarok javaslata

Nem mindennapi találkozó volt, mint ahogy írtuk is a közelmúltban Becsén. Több mint 50 év után először szervezték meg közösen a nagyvilágban és Vajdaságban szétszóródott, sorsüldözött, csúrogi, zsablyai és mozsori magyarok találkozóját, megemlékezését. Egyben az 1944 őszen ártatlanul kivégzett hozzátartozóikra és azokra is emlékeztek, akik 1945-ben nem éltek túl a gyűjtő és a munkatáborban elszenvedett kegyetlenséget, a megálázást, a tortúrát. A találkozó résztvevői: Szabadkáról, Kúláról, Pacséról, Budiszaváról, Zmajevórol, Beocsinból, Temerinből, Földvárról, Zentáról, Adáról, és Becséről jött egykori csúrogiak, zsablyaiak és mozsoriak a békét, a megbékélést szorgalmazták. Több, mint öt évtized után elérkezettnek látták az időt, a közös megemlékezésre? Az 1942-es razzia és az 1944/45-ös megtorlás áldozataira. Újvidéken, Becsén és más helységekben eddig minden évben csak az 1942-es tragikus eseményekre emlékeztek. Becsén az idén először történt meg, hogy az 1942-es ártatlan áldozatokkal együtt megemlékeztek az 1944-es 1945-ös ártatlan áldozatokra is.

A gyűjtőtábor túlélő magyarok találkozásán egy figyelemre méltó kezdeményezés is elhangzott a kárt szenvedett, otthonaikból kiűzöttek kártalanítására. Teleki Júlia, a Vajdasági Békemozgalom becsei társelnöke, a találkozó szervezője ezzel kapcsolatban a következőket mondta:

– Tudjuk, hogy soha senki sem adhatja vissza elveszített szeretteinket, apáinkat, férjeinket, testvéreinket, gyermekeinket, rokonainkat, a meleg családi otthon hangulatát. Ebben mindannyian egyetérttünk. De a felidézett emlékek a gyűjtőtáborokban töltött végtelennek tűnő hónapok kínszenvedései napjainkban is felkiáltójelként élnek bennünk. Tudjuk, hogy csak úgy tudunk megbékélni a történelemmel, úgy tudjuk megbocsájtani az átélt borzalmakat, ha nem feledünk. A túlélők, mint hallhattuk, ma is pontosan emlékeznek a csirkeitatóból, stb. evett vagy ivott lötyyökre. Hiszen úgy bántak velünk, miután 1945. január 23-án a kora reggeli órákban otthonaink elhagyására kényszerítettek és Járekra, a gyűjtőtáborba hajtottak, mint az állatokkal. Egy helyiségbe 25-30 embert zártak be. A tetves szalmától, mert ezen aludtunk, csakhamar mindannyian tetvesek lettünk. Öt kegyetlen hónap után Gajdobrára vittek bennünket. Itt emberibben bántak velünk. A halottainkat már koporsó félemben tehettük, és úgy temethettük el. Nem úgy, mint Járekon, ahol beledobálták a halottakat a német kriptákba, míg meg nem teltek.

Szeptemberben hagyhattuk el a gyűjtőtáborokat papírral a kezünkben, illetve a felnöttek kezében, hogy Csúrogra, Zsablyára és Mozsorra soha nem térhetünk vissza. Megfosztva ezzel egyetemes emberi jogainktól, a gyermekkor, az ifjúság legszebb éveitől. Egyszeriben földönfutókká lettünk. Azóta mindannyiunknak lett ismét otthona. De nem a másét vettük el. Odamentünk, ahol a munkánkért befogadtak.

Tudjuk, hogy soha senki sem „fizetheti meg” a szenvedést, a fájdalmat, a gyászt, és mind azt, ami ért bennünket. Egyetérttünk azonban abban is, hogy soha sem tudjuk elfelejteni elhagyott házainkat, földjeinket, amiért becsületesen megdolgoztak őseink.

A kártérítés minket is megillet, mert mindenünktől megfosztottak, még a templomunkat is lerombolták, temetőnket pedig felszántották.

Ugyanúgy szeretnénk kártérítést kapni, mint azok a polgárok, akiket 1942-es tragikus események miatt kártalanít a magyar állam. Úgy véljük, hogy nem lehet egy egész nemzetet, egész községeket háborús bűnösnek nyilvánítani a csecsemőtől az aggastyánokig.

Javaslatainkat eljuttatjuk az illetékes állami szervek mellett a nemzetközi illetékes szervezeteknek is.

Stanyó Tóth Gizella, Magyar Szó, 1998. február 6.

„Csúrog, falu a szívemben”

A napokban Bécén a város központjában egy plakátra lettem figyelmes, egy plakátra, amelytől nem tudtam szabadulni. A gondolataim állandóan visszatértek a plakát egy mondatára: „Čurug, selo u srce” – Csúrog falu a szívemben. Ez állt nagy betűkkel a plakáton, és alatta egy szélmalom. A plakát egy zenés rendezvényt hirdetett, és mégis a mondat a szívemig hatolt.

Csúrog az én szülőfalum. Csúrog, ami nekem semmi emléket nem hagyott, csak gyászt és fájdalmat. Csúrog, mely kiteszített minket, mely nem tudta elviselni, hogy más nyelven beszéltünk. Csúrog, mely nem tisztelte a diplomunkat, nem tisztelte a temetőnket.

„Čurug selo u srce” egy ártatlan plakát, mely egyszerre kavart föl mindent. Csúrog falu a szívemben, ez szó szerint igaz, hisz ott nyugszik édesapánk jeltelen sírban, ott nyugszik nagyapánk és az ő nagyapja, akikre most a városi szemetet hordják.

Csúrog, ami mindent elvett, Csúrog, ahol minden ott maradt. Ott maradt az emlékünk, a földünk, a házunk, a lépteink, a könnyeink, az életünk, ott maradt a vérünk, apáink vére, amely erőszakkal lett kiontva, és amely átította szülőfalunk földjét.

Szülőfalunk milyen kegyetlen voltál hozzánk, kiteszítettál, elüldöztél, gyászt hoztál ránk, és mégis a miénk voltál, a szívünkben maradtál.

„Čurug, selo u srce” – Csúrog falu a szívemben.

Teleki Júlia, Magyar Szó, 2000. február 29.

Az emberi jogok sárba tiprása

A magyar ártatlan áldozatok emlékére emelt csúrogi emlékmű meggyalázása után 2002. novemberében a Szerbiai Helsinki Bizottsághoz fordultam:

- A magyar katonaság visszavonulása után, 1944 őszén, Csúrogon a partizánok a helybeli szerbek segítségével az őket ért sérelem miatt a helybeli magyarokon álltak boszszút. 1944. október 23-án a magyar férfiakat a községházára hajtották, majd kínzások után, bírósági eljárás nélkül kivégezték őket. Bűnük a nemzetiségük volt. Ezek az emberek civilek voltak. Akik részt vettek az 1942-es razziában, már régen messze jártak... 1945. január 23-án az össz magyar lakosságot, öregeket, nőket és gyerekeket kiűzték otthonukból, és a járeki koncentrációs táborba zárták, ahol éhezettették és kínozták őket. Itt nagyon sokan meghaltak. Járekról Gajdobrára hajtották a népet, majd szeptember közepén azzal bocsátották el őket, hogy mindenhova mehetnek, csak Csúrogra, Zsablyára és Mozsorra nem. Azóta házaikban mások laknak, a földjeiket mások szántják. Erkölcsi és anyagi kárpótlást soha nem kaptak.

Ebben az évben maradandó emlékművet szeretnénk volna állítani halottainknak. A síremléken ez állt: Akikért nem szólt a harang, 1944/45. Mindannyian azt hittük, hogy

ezúttal az emléktábla állni fog, és hogy ezt követően mindig közösen fogunk megemlékezni mind az 1942-es mind az 1944/45-ös áldozatokról. A remény két nap után szertefoszlott. Az emléktáblát a nemzetgyűlölet újra ledöntötte, és darabokra törte... Miért nem tudunk szembesülni az igazsággal, hiszen nem csak a háború alatt voltak ártatlan áldozatok, hanem a háború után is sok ártatlan magyart végeztek ki a partizánok. Nekiünk ugyanúgy fájnak szeretteink elvesztése, mint azoknak a családoknak, akik 1942-ben veszítették el hozzátartozóikat. Csúrogon a Tisza-parton ott áll a bronzból öntött emlékmű, alatta az emléktábla az 1942-es áldozatok emlékére. Miért nem állhat a szerény síremlék a mi halottaink emlékére is? Az emléktábla ledöntése, a halottak meggyalázása, az emberi jogok legdurvább megsértése. Hogyan várjuk, hogy megbecsüljenek bennünket, ha a halottainkat is meggyalázzák. A legkevesebb, amit egy nemzet megtehet egy másikért, hogy szavatolja a méltó megemlékezést. Sajnos ez nekiünk nem adatott meg. Csúrogon nincs templomunk, mert azt is lerombolták 1945-ben, a volt katolikus temetőt felszántották, és most szemetet hordanak rá. Ahol a kivégzett áldozataink vannak eltemetve, tehenek legelnek, és befedi a gaz és a szemet. Azt mondják, nem volt városrendezési engedélyünk, hogy felemeljük az emléktáblát, viszont arra van engedély, hogy szemetet hordjanak a halottainkra? Hol van az emberi jogok tiszteletben tartása? Kérjük, hogy segítsenek! Mi semmi mást nem akarunk, minthogy vegyék le rólunk a kollektív háborús bűnök terhét, rehabilitálják az ártatlanul kivégzetteket, és hogy méltóképpen emlékezhessünk meg halottainkról.

Tisztelettel, Teleki Júlia

FÁJDALMAS AZ ÚT A MEGBÉKÉLÉSIG

Beszélgetés Teleki Júliával

A Vajdasági Képviselőház a legközelebbi ülésén minden bizonnyal napirendre tűzi a háborús, a kollektív bűnösség kérdését. Vajdaságban a németek szervezetei és a csúrogi, zsabylai és mozsori magyarok, valamint leszármazottaik indítványozták hivatalosan a mindmáig érvényben lévő büntetés, kollektív megbélyegzés törlesztését.

Teleki Júlia, akinek édesapja szintén az 1944-es megtorlás áldozata, a Becsei Békemozgalom elnökeként, hitvallásként küzd az emberi jogok megvalósításáért, így azért is, hogy méltón emlékezhessenek meg halottaikról. A zsabylai községi képviselő-testületben és Csúrogon a helyi közösség tanácsában megígérték, hogy megszerveznek egy kerek asztal-beszélgetést, amelyen megkísérelnek majd együtt szembe nézni a múlttal, a tabu témákkal, az 1942-ben, majd a háború befejezése után, 1944. őszén és 1945. elején történetekkel.

Mi valósult meg ebből? – kérdeztük Teleki Júliától

– Nagyon kevés. A tartományi parlamentben ígéret van rá, hogy megtárgyaljuk a kollektív bűnösség kérdését. A kerekasztal-beszélgetésből eddig nem lett semmi. Ami a legfájóbb, hogy a mai napig kollektív bűnösnek tartanak bennünket. A fő célom az, hogy a vajdasági, a köztársasági, a szövetségi képviselőházban is terítékre kerüljön ez a kérdés, hogy vegyék le rólunk a kollektív háborús bűnök terhét. Nem lehet egy nemzet kollektív bűnös, sem német, sem magyar, sem szerb, sem más. A parancsadóknak, az elkövetőknek kell felelniük mindenkor tettükért, bíróság előtt. Nem lehetnek a csúrogi magyarok, a csecsemőktől kezdve az idősekig, kollektív bűnösök. 1944-ben a családfejeket, a férfiakat kivé-



Teleki Júlia és Stanyó Tóth Gizella

gezték, 1945 januárjában pedig kihajtották a faluból a magyarokat. Nagyon szomorú, hogy azon a helyen, ahol a hozzátartozóink el vannak hantolva, nem állhat egy emlékmű, mert amit felállítunk, azt kíméletlenül ledöntik.

- Az 1941 és 1945 közötti vajdasági eseményeket vizsgáló tényfeltáró bizottság tagjaként hogyan vélekedik eddigi munkájukról? A változások után több mint két évvel várhattunk-e volna többet?

- Örültem, amikor Nenad Čanak, a Vajdasági Képviselőház elnökének a javaslatára 2001. elején megalakult az ankétbizottság. Sajnos nem úgy működik, ahogy elvártam volna. Úgy gondoltam, hogy különválasztjuk azt, ami a háború alatt és utána történt. A háborúban is nagyon sok civil esik áldozatul ártatlanul, ez is nagyon szomorú. De amikor a háború befejeztével ölik a civileket, ez egy másfajta nagyon szomorú dolog. Elképzelem szerint, ezt kellene kivizsgálni és nyilvánosságra hozni. A mi dolgunk egyelőre az, hogy begyűjtsük az adatokat az áldozatokról 1941-től 1945-ig. Sajnos a dokumentáció hiányos. Még most sem lehet pontosan tudni, kiket végeztek ki. De nem is az a lényeg, hogy melyik félnek volt több áldozata, hanem hogy kimondjuk: a főlzabadulás után a megtorlás következett. Mi hozzátartozók, azt szeretnénk, hogy ismerje el az ország, hogy sok ártatlan magyart kivégeztek a háború után, és hogy e három település magyar lakosait kiűzték otthonaikból és elvették javaikat, jószágaikat. Mindent összevetve nem vagyok elégedett az ankétbizottság munkájával. Nyíltan ki kellene mondania ennek a bizottságnak, véleményem szerint, hogy a partizánok is követtek el bűntényeket a háború befejezése után. A bizottságnak meg kellene hallgatnia a túlélők vallomásait. Ne csak a hiányos, nagyon egyoldalúan rögzített levéltári adatokra hivatkozzanak! Több támogatást vártam el a bizottság tagjaitól. Nem gyilkosokat keresünk, csak azt szeretném, ha hivatalosan kimondanák, mi is történt valójában a háború után.

- Közös emlékmű felállítását javasolja az ankétbizottság.

- Legyen egy közös emlékmű, ez a megbékélést szolgálja. De engedessék meg, hogy ahová az én apámat eltemették, más ártatlanul kivégzettekkel együtt, ott is állhasson emlékmű, még akkor is ha a földi maradványaik már nincsenek a sintérgödörben, mert az ötvenes években eltüntették onnan. Áll Csúrogon a Tisza-parton bronzból készült emlékmű az 1942-es razzia áldozatainak emlékére, és kell is, hogy ott legyen, de a sintérgödörnél is kell állnia egy másiknak, és létesüljön ott egy emlékpark. Ezt már többször javasolták a hozzátartozók.

- Esély van az elmozdulásra, hogy a Tartományi Képviselőházban több mint fél évszázad után szembenéznek ezzel a kérdéssel.

- A síremlék szétverése után kértem, hogy tűzzék napirendre a csúrogi, zsablyai, morszori sorsüldözött magyaroknak és általában a háborúsbünyösségnek a kérdését. Megala-

kult egy bizottság, amelynek Egeresi Sándor a koordinátora. Kidolgoztunk egy javaslatot, a kollektív bűnösség törlésére vagy legalább az ettől való elhatárolódásra. De ha valami miatt ez mégis elmaradna, akkor kénytelen leszek a három település magyar lakóinak nevében személyesen indítványozni ezt. A halottak napi megemlékezésük is arra kérték: tegyék meg mindent, hogy ne haljanak meg háborús bűnösöként. Ezek az emberek már idősek, minden vágyuk az, hogy vegyék le róluk, és leszármazottaikról ezt a bélyeget, és hogy emlékmű állhasson azon a helyen, ahol hozzátartozóik nyugszanak.

– Mi a véleménye a megbékélésről? Meg lehet-e bocsájtani a történeteket?

– Sokszor megkérdezték már tőlem, megbocsájtok-e. Mindig azt feleltem, igen. Megbocsájtanék, ha valaki bocsánatot kérne. A történetekért. De ez sajnos mindmáig nem történt meg. Megbocsájtani meg kell és meg is lehet, de felejteni nem szabad. Ezek az ártatlan áldozatok nem csak a három faluból való hozzátartozóké, hanem az egész nemzeté. Remélni szeretném, hogy ezúttal nem hiába küzdünk, mert ha lassan is de érezzük a változásokat a mindennapi életben. Tudjuk, hogy nagyon fájdalmas utat kell megtennünk a bocsánatkérésig, a megbékélésig, ami előfeltétele a megbocsájtásnak. De ezt az utat vállalnunk kell valamennyiünknek, akik ebben a térségben élünk.

Magyar Szó 2003. február 6. Stanyó Tóth Gizella

NINCS TÖBBÉ KOLLEKTÍV BŰNÖSSÉG

Részlet a 2003. március elsejei Magyar Szóból

A betervező nevében Aleksandar Kravić részletezte a kollektív bűnösség eltörléséről szóló rezolúció javaslatát. Felszólalását azzal kezdte, hogy a kollektív bűnösséget nem szabad elismerni, s végre eljött az igazság ideje. Ezt a lépést a tartománynak már régen meg kellett volna tennie, hiszen mikor volt az már, hogy a második világháború idején és utána bizonyos törvényeket hoztak, amellyel különböző nemzeteket kollektíve megbélyegeztek. Sajnos ennek a feloldása eddig még senkinek sem jutott eszébe, ezért végső ideje, hogy ezt megtegyék. Aleksandar Kravić felkérte a képviselőket, hogy itt és most szavazzanak a rezolúcióra. A betervezést követően néhányan felszóltak.

Teleki Júlia rámutatott, hogy az üldöztetésnek többféle módja megtörtént itt a háború alatt és után, de különösen kiemelte a csúrogi, zsabylai és mozsori magyarok elűzését, a megtorlást és a koncentrációs táborba való internálását. Kérte a tisztelt házat, hogy az 1946-ban a magyarok kollektív bűnösségéről hozott határozatot a rezolúció elfogadásával szüntessék meg. Az ártatlanul kivégzetteket ily módon rehabilitálják, mert mint mondta, senkit sem lehet kollektív bűnösséggel vádolni, néven kell nevezni a bűnösöket és kivizsgálni a tetteiket.

Magyar Szó, 2003.03.01, Orosz Klára

(A képviselőház 71 szavazattal elfogadta a rezolúciót)

Rendőrségi közlemény a csúrogi megemlékezésről

Rendőrségi közlemény a csúrogi megemlékezésről

A Köztársasági Belügyminisztérium újvidéki belügyi útkársága tegnap a következő közleményt adta ki:
„Csúrogon, azon a helyen, ahol 1944-ben kivégezték Magyarország fasiszta hadserege félkatonai alakulatainak tagjait és segítőit, tegnap összejövetelt tartottak, amelyet nem jelentettek be a belügyi szerveknek. Az összejövetelen, amely rendbontás nélkül zajlott le, mintegy ötven személy vett részt, akik felállítottak két fakeresztet és magyar feliratú koszorút helyeztek el. Katolikus pap, vallási szertartást tartott.” – áll a Bejelentetlen nyilvános összejövetel Csúrogon címmel kiadott közleményben.

A Köztársasági belügyminisztérium Újvidéki belügyi titkársága tegnap a következő közleményt adta ki:

„Csúrogon, azon a helyen, ahol 1944-ben kivégezték Magyarország fasiszta hadserege félkatonai alakulatainak tagjait és segítőit, tegnap összejövetelt tartottak, amelyet nem jelentettek be a belügyi szerveknek. Az összejövetelen, amely rendbontás nélkül zajlott le, mintegy ötven személy vett részt, akik felállítottak két fakeresztet és magyar feliratú koszorút helyeztek el. Katolikus pap, vallási szertartást tartott.” – áll a Bejelentetlen nyilvános összejövetel Csúrogon címmel kiadott közleményben.

Magyar Szó, 2004. november 2.

EGYMÁS BÁNATÁT TISZTELNI KELLENE

Teleki Júlia reagálása a csúrogi megemlékezésről kiadott rendőrségi közleményre

Egymás bánatát tisztelni kellene

Teleki Júlia reagálása a csúrogi megemlékezésről kiadott rendőrségi közleményre

Felháborodással és elkeseredéssel olvastam a Köztársasági Belügyminisztérium újvidéki belügyi útkárságának közleményét.

Elkeserítő, hogy még hatvan év után sem ismerik el azt, ami 1944-ben történt. Azon a szomorú helyen, Csúrogon, nem Magyarország fasiszta hadserege félkatonai alakulatainak tagjait és segítőit, hanem csúrogi és környékbeli civil és fegyvertelen magyar munkásembereket temettek el összekötött kézzel, mint az állatokat.

Itt lenne az ideje, hogy megismerjék az érem mindkét oldalát. Tudni kell és ki kell mondani, hogy 1944-ben a szerb partizánok nagyon sok ártatlan magyar embert kivégeztek. Soha nem állítottam, hogy a magyarok között nem voltak bűnösök, de senkinek nincs jogában az összes magyar áldozatot fasisztának nevezni.

Folytatása a 4. oldalon

Felháborodással és elkeseredéssel olvastam a Köztársasági Belügyminisztérium újvidéki belügyi titkárságának közleményét.

Elkeserítő, hogy még hatvan év után sem ismerik el azt, ami 1944-ben történt. Azon a szomorú helyen, Csúrogon, nem Magyarország fasiszta hadserege félkatonai alakulatainak tagjait és segítőit, hanem csúrogi és környékbeli civil és fegyvertelen magyar munkásembereket temettek el összekötött kézzel, mint az állatokat.

Itt lenne az ideje, hogy megismerjék az érem mindkét oldalát. Tudni kell, és ki kell mondani, hogy 1944-ben a szerb partizánok nagyon sok ártatlan magyar embert kivégeztek. Soha nem állítottam, hogy a magyarok között nem voltak bűnösök, de senkinek sincs jogában az összes magyar áldozatot fasisztának nevezni.

Magyar Szó, 2004. november 3.

A KEGYELET ADÁS JOGÁÉRT

Bojan Kostreš levele Teleki Júliához

Bojan Kostreš a Tartományi Képviselőház elnöke a következő levelet intézte Teleki Júliához válaszként a csúrogi megemlékezéssel kapcsolatos, lapunkban megjelent írására.:

A kegyeletadás jogáért

Bojan Kostreš levele Teleki Júliához

Bojan Kostreš, a Tartományi Képviselőház elnöke a következő levelet intézte Teleki Júliához válaszként a csúrogi megemlékezéssel kapcsolatos, lapunkban megjelent írására:

Tisztelt Asszonyom!

Ismeretes Ön előtt, hogy jómagam, valamint a párt, amelyhez tartozom, minden alkalommal hangsúlyoztuk a megbékélés szükségességét Vajdaságban. Maradéktalan támogatásban részesítettük azt a bizottságot, amelynek Ön is tagja volt, és amelynek az volt a feladata, hogy megállapítsa az igazságot valamennyi áldozatról. Még nem fejeztük be a munkát, s ezt a legjobban az Ön által említett esemény bizonyítja.

E munka folytatásának szükségessége teljes egészében összhangban van azzal a meggyőződéssel, hogy csakis az igazsággal teremthető meg a normális és toleráns élet. Biztosíthatom Önt arról, hogy a nyilvános fellépéseimben mint a vajdasági parlament elnöke, mint Vajdaság polgára minden alkalommal síkra fogok szállni azért, hogy minden áldozat – ebben a térségben túl sok volt – meglegye nyugalma, leszármazottai pedig megszerezék a kegyeletadás jogát. Az ártatlan magyar áldozatokért nemcsak Hitler, Szálasi és Horthy a felelősek, hanem a bosszúra buzdító kommunista vezetők is.

Síkraszállok a toleranciáért és a megbékélésért, küzdeni fogok minden kizárólagosság ellen. Ezt nem leszek képes magam megvalósítani, ezért meggyőződésem, Önben szövetségre találok majd ebben a munkában. Meggyőződésem, hogy csakis így kerülhetünk be Európába, a civilizált népek közé, ahol a helyünk van.

Abban a meggyőződésben, hogy e levél némileg enyhíti a nemrég események kiváltotta fájdalmat, kérem, hogy fogadja szívélyes üdvözetemet.

Bojan Kostreš, a Tartományi Képviselőház elnöke

Tisztelt Asszonyom!

Ismeretes Ön előtt, hogy jómagam, valamint a párt, amelyhez tartozom, minden alkalommal hangsúlyoztuk, a megbékélés szükségességét Vajdaságban. Maradéktalanul részesítettük a bizottságot, amelynek Ön is tagja volt, és amelynek az volt a feladata, hogy megállapítsa az igazságot valamennyi áldozatról. Még nem fejeztük be a munkát, s ezt legjobban az Ön által említett esemény bizonyítja.

E munka folytatásának szüksége teljes egészében összhangban van azzal a meggyőződéssel, hogy csak is az igazsággal teremthető meg a normális és toleráns élet.

Biztosíthatom Önt arról, hogy a nyilvános fellépéseimben, mint a vajdasági parlament elnöke, mint Vajdaság polgára minden alkalommal síkra fogok szállni azért, hogy minden áldozat – ebben a térségben túl sok volt – meglegye nyugalma, leszármazottai pedig megszerezék a kegyeletadás jogát. Az ártatlan magyar áldozatokért nemcsak Hitler, Szálasi és Horthy felelősek, hanem a bosszúra buzdító kommunista vezetők is.

Síkra szálllok a toleranciáért és a megbékélésért, küzdeni fogok minden kizárólagosság ellen. Ezt nem leszek képes magam megvalósítani, ezért meggyőződésem, Önben szövetségre találok majd ebben a munkában. Meggyőződésem, hogy csak is így kerülhetünk be Európába, a civilizált népek közé, ahol a helyünk van.

Abban a meggyőződésben, hogy a levél némileg enyhíti a nem régi események kiváltotta fájdalmat, kérem, hogy fogadja szívélyes üdvözetemet.

Bojan Kostreš, a Tartományi Képviselőház elnöke

Magyar Szó, 2004. november 11.

A NYILVÁNOS BOCSÁNATKÉRÉSRE VÁRVA

Először történt meg az idén, hogy hivatalosan fogadták a Tartományi Képviselőházban Csúro, Zsablya és Mozsor 60 évvel ezelőtt kiűzött, megtorlásokat túlél, kollektív bűnössé nyilvánított, koncentrációs táborba hajtott magyar lakosainak és hozzátartozóinak küldöttségét. Bojan Kostreš házelnök és Egeresi Sándor alelnök tegnap a tartományi parlamentben a küldöttséggel együtt kegyelettel emlékezett a 60 évvel ezelőtti



tragikus eseményekre. A megemlékezésen és az ezt követő beszélgetésen jelen volt Illés Zoltán, a Szerb-Magyar Baráti Tagozat elnöke, magyarországi képviselő is.

A múlt tragikus eseményeit sohasem szabad elfelejteni, sem azokat, amelyek 1942-ben, sem

amelyek 1944-ben 1948-ig, valamint amelyek az utóbbi másfél évtizedben történtek. Ha nem emlékezünk meg róluk, akkor kiegyenlítjük az ártatlan áldozatokat a bűnözőkkel – mondta Bojan Kostreš. A Tartományi Képviselőház már az előző mandátumban sokat tett a történelemmel való szembenézésért, nyilatkozatban törölte el a kollektív bűnösséget. A mostani összetételű tartományi parlament folytatja a megkezdett munkát, mindent megtesz azért, hogy nyilvánosan is megtörténjen a bocsánatkérés a történelemért. A múlttal szembe kell nézni, hogy megőrizzük a soknemzetiségű és kultúrájú Vajdaságot.

A túlélők, a hozzátartozók nevében Teleki Júlia megkérte Kostreš elnököt, továbbítsa kérelmüket Boris Tadić köztársasági elnöknek és Svetozar Marovićnak, Szerbia és Montenegró Államközösség elnökének. Többek között kéri, hogy töröljék el a kollektív bűnösséget, hogy az 1945-ben szülőfalujukból kiűzött magyarok erkölcsileg és anyagilag kártalanítva legyenek. Kéri, hogy rehabilitálják mindazokat, akiket 1944-ben ártatlanul kivégeztek. Amennyiben ők nem tudnak semmit sem tenni, kénytelenek lesznek a nemzetközi szervekhez fordulni. A Tartományi Képviselőház támogatását kéri, hogy emlékparkot létesíthessenek azon a helyen, ahol az ártatlan magyarokat eltemették. Mindent meg kell tenni azért is, hogy Csúrogon a katolikus temető ne legyen szemételep, mert ez a halottak nyilvános meggyalázása.

A mintegy 20 tagú küldöttség tagjai Ausztriából, Magyarországról, Szabadkáról, Földvállról, Palánkáról és Becséről jöttek el a tegnapi fogadásra, megemlékezésre.

Stanyó Tóth Gizella, Magyar Szó, 2005. január 25.

Nyílt levél a zsablyai polgármesternek

EMLÉKTÁBLÁT A MEGTORLÁSOK ÁLDOZATAINAK

Teleki Júlia, volt tartományi képviselő a közelgő évforduló alkalmából nyílt levéllel fordult a zsablyai polgármesterhez, amelyben az 1944-es megtorlások áldozatainak hozzátartozói nevében azt kéri, hogy legalább egy emléktáblát helyezhessenek el, ahol méltóképpen emlékeznének meg halottaikról. A levelet az alábbiakban egészében közöljük:

Tisztelt polgármester!

Ebben az évben van 61 éve, hogy az 1942-es véres razzia után 1944-ben jött a magyarok elleni megtorlás.

A csúrogi magyar ártatlan áldozatoknak mind a mai napig nincs emléktáblájuk. Ha a hozzátartozók felemelik azt, akkor valakik mindig lerombolják.

Kérem tisztelt polgármester úr, hogy nagyra becsült személyével hasson oda, hogy az ártatlan magyar áldozatok emlékére is legyen egy tábla, amellyel méltóképpen emlékezhetnénk meg halottainkról. Azok az emberek között, ha volt is bűnös, az csak elvétve volt, hisz a bűnösök 1944 őszén már régen messze jártak.

Kérem polgármester úr, mivel mindenünket ott kellett hagyni Csúrogon, akkor engedjék meg legalább azt, hogy a sintérgödört, ahol a magyarok el vannak temetve, azt a kis darab földet megvegyük, és ott felállítanánk egy keresztet, hisz minden embernek joga van, hogy megemlékezzen halottairól. Ez alapvető emberi joga mindenkinek, így nekünk is. Ugyanúgy kérem, amennyiben lehetséges, Csúrogon, a volt katolikus temetőt rendbe hozni, hogy ne legyen szeméttelp rajta, ebben szívesen segítenénk. Hisz azok a halottak senkit sem bántottak.

Tisztelt polgármester úr, 60 év elmúlt, a gyűlöletet el kellene felejtetni, és itt Vajdaság szívében békében élni. Ez a mi óhajunk. Remélem Ön is így gondolja.

Köszönöm, hogy elolvassa a levelem.

A kedvező válaszra várva tisztelettel

Teleki Júlia

Volt tartományi képviselő, a csúrogi áldozatok hozzátartozói nevében

Magyar Szó. 2005. október 20.

(sajnos válasz nem érkezett)

AZ ÉREM KÉT OLDALA

Nyíltan, felelősséggel vállalni a múltat - Az óbecsei megemlékezés üzenete

Részlet a 2005. szeptemberi Magyar Szóából

Nyitottak még, s válaszra várnak mind a távolabbi, mind az utóbbi évtizedben történtek miéértjei. Közelebb juthatunk a tragikus történések megvilágításához, megközelítéséhez, ha nyíltan beszélünk róla, még akkor is ha nem talál kellő vízhangra a hivatalos közegekben. Kesernyésen állapították meg ismételten a minap Óbecsén, a képviselőház zsúfoltságig megtelt nagytermében az 1944-1945-ös megtorlásokat, meg-hurcoltatásokat túlélő csúrogi, zsablyai és mozsori magyarok, azok leszármazottai és hozzátartozói a megemlékezésen.

Hatvan évvel ezelőtt ezekben a napokban, szeptember közepe táján engedték szabadon a Szépligetén (Gajdobrán) fogva tartott három falu még életben maradt magyarjait.

Szabadulásuk örömét a kétely, az újabb bizonytalanság hatotta át, mert a kézhez kapott papírról megtudhatták, hogy földönfutóvá lettek, hogy mindenhova mehetnek, csak vissza az otthonukba, szülőfalujukba: Csúrogra, Zsablyára és Mozsorra nem.... Idézte meg a múltat Teleki Júlia megnyitva a megemlékező összejövetelet, amelyről sajnálatos módon hiányoztak Vajdaság, Óbecse elöljárói – tisztelet a kivételnek. Azért őket is köszöntötték főleg Boján Kostrešt a Vajdasági Képviselőház elnökét és Egeresi Sándor alelnököt, akik megérkezésére az emlékezés végéig vártak. Nekik is helyszínen szerették volna átadni az egyhangúlag megerősített, 1999. január 23-án szintén Óbecsén meghozott kérelmet, folyamodványt, amelyet csaknem 350-en írtak alá, a kísérő dokumentumokkal együtt.



***Dr. Becsey Zsolt EU
parlamentari képviselő***

Az Európai Parlamentnek szánt példányt a jelenlevők kérésére ünnepélyesen adta át dr. Becsey Zsolt EP képviselőnek Teleki Júlia. A kérelmet dokumentumokkal együtt Szerbia Képviselőházának, és a Szerbia - Montenegró Államközösségnek, Vajdaság Képviselőházának küldik meg hivatalosan.

Az érem két oldaláról, a történetek sokoldalú megvilágításáról, a szembenézés fontosságáról, a felelősségvállalásáról, a megbékéléshez vezető út megalapozásának előfeltételei nélkül, nem élhetünk békében, Vajdaságban sem. Júlia asszony szerint nyíltan kell beszélni a Benes-dekrétumok mellett a Titói-dekrétumokról is: „Mint a mellékelt okmányokból látszik, mi követeljük, hogy állami szerveink mentesítsenek minket azon jog-és vagyonszétosztás káros következményeitől, a nemzeti alapon ránk szabott kollektív büntetésről, amelyet az 1944. október 17-én Tito által a Bácskában, Bánátban és Baranyában bevezetett katonai közigazgatás alatt ránk szabtak. A titói

rendelet egyértelműen kimondja, hogy a jelzett időben a katonai közigazgatás területén minden hatalom az általa kinevezett, Ivan Rukavina tábornok kezében összpontosult.

A Bácska, Bánát és Baranya Katonai Közigazgatásának Katonai igazgatási osztálya kiadott egy közleményt, melyben leszögezte, hogy Csúrog község valamennyi felnőtt magyar lakósa közvetve, vagy közvetlenül részt vett az 1942-es razziában. A bizottság a magyar lakóságot háborús bűnösnek nyilvánította, a munkaszervezési szabályzata 19. szakasza alapján. A közlemény a „Szabad Vajdaság” 1945. január 27-i számában jelent meg. Azon felül, hogy soha semmilyen dokumentummal nem lett bizonyítva, hogy Csúrogon bármiféle jogi eljárás lefolyt volna, annak bizonyítására, hogy a teljes ottani magyarság háborús bűnös. A magyar lakóság vétkességére vonatkozó idézett dokumentumot, az illetékes törvényhozó szerveknek, azért is semmissé kell nyilvánítaniuk, mert a büntetést egy kollektívára mondják ki, Csúrog teljes magyar lakóságára, a csecsemőktől az agastyánokig.

Zsalyba és Mozsor magyar lakossága jogfosztásának állítólagos jogi alapjáról még annyit sem tudunk, mint a csúrogiakéről, sorsunk azonban mindannyiunknak azonos volt.

Kérjük a jogtalan megbüntetésünkre vonatkozó dokumentumok felkutatását és azoknak semmissé nyilvánítását, és hatálytalanítását, és egy közleményben annak ki nyilvánítását, hogy mi minden tekintetben teljes jogú polgárai vagyunk a Szerb Köztársaságnak.

Kérjük, hogy rehabilitálják mindazokat, akiket ártatlanul meghurcoltak, és azokat, akiket 1944-ben ártatlanul kivégeztek”.

Hivatalosan eddig még nem mondták ki, hogy a titói hatalom hogyan torolta meg az 1942-es magyar razzsiát a második világháború után a délvidéki magyarokon, emelte ki Matuska Márton publicista, kutató bevezetőjében. Ha ezt is egységesen követeljük, eredményesek lehetünk. Felvetette a kérdést, hogy mit tett ennek érdekében az ország, amelyben élünk? A Vajdasági Képviselőház törölte a kollektív bűnösséget, de hivatalos érvénytelenítést államközösségi szinten kell kimondani. A Vajdasági Képviselőház tényfeltáró bizottsága megkísérelte számba venni az ártatlan áldozatokat 1941 és 1945



A lerombolt csúrogi katolikus temető

A vonatkozó nyitott kérdések rendezését egyaránt kell kezdeményezni Belgrádban és Brüsszelben.

Dr. Becsey Zsolt EP képviselő, aki először látogatott el Csúrogon az egykori sintérgödörhöz, ahová az ártatlanul kivégzett magyarokat hantolták el, főt hajtott és letérdelt az összezúzott márványsíremléknél, majd leróttá kegyeletét a lerombolt római katolikus temetőben. Most köszönetet mondott a résztvevőknek, minden túlélőnek és hozzátartozónak az elmúlt 60 évért, s minden vajdasági magyarnak azért, hogy szülőföldjükön maradtak. Külön nem ígért semmit, de tenni próbál azért, hogy segítse, emberibbé tegye a szülőföldön maradásunkat. Az Európai Parlamentben már kimondták, hogy 1944-45-ben megtorlás történt Vajdaságban. Most további lépések következnek, hiszen az EU-s jogrend értelmében nem lehet különbséget tenni ember és ember között. Az erkölcsi szempontból a rehabilitáció lenne a legfontosabb, és ha nem bizonyítható

között, de a kutatómunkát folytatni kellene. A második világháború után a szerb áldozatokat összeírták, a zsidóság és a németiség is viszonylag feldolgozta, jórészt az anyaország támogatásával, a volt Jugoszláviában történeteket. Most már mind nyíltabban beszélnek arról, hogy Magyarország nem állt ki a délvidéki magyarságért.

az egyén bűnössége, akkor rehabilitálni kell. Másfelől a halottakra való megemlékezés nem megengedése példátlan a keresztény világban. A folyamodványt csak támogatni tudja és továbbítja az illetékeseknek az Európai Parlamentben.

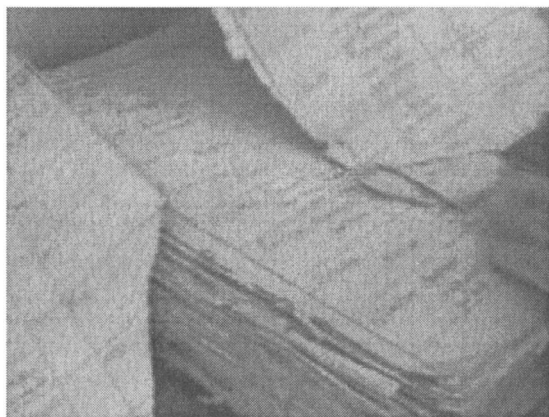
Sokszor lettek könnyesek a szemek, és meleg taps köszöntötte az együtt érző szakavat.

Stanyó Tóth Gizella, Magyar Szó, 2005. szeptember 15

KITÉPETT LAPOK A TELEKKÖNYVBŐL

Részlet a Magyar Szóból

Kapnak-e valaha anyagi kárpótlást, visszakapják-e elkobzott vagyonukat a csúrogi, zsablyai, és mozsori származású magyarok? Amikor hatvan évvel ezelőtt Csúrogi, Zsablya és Mozsor teljes magyar lakosságát kollektíve bűnösnek nyilvánították, a túlélőket 1945 őszén olyan írásos rendelettel bocsátották szabadon, hogy e három településre soha többé nem térhetnek vissza. Elvették házaikat, földjeiket, s kimondták: az elkobzott vagyonukért soha semmilyen kárpótlást nem kaphatnak. Az elmúlt években a megbélyegzett, nincstelenné tett emberek és leszármazottaik elmentek szülőfalujukba, a telekkönyvi hivatalba bizonylatot kérni az egykori házakról, földekről.



– Az apám házával, a tulajdonában lévő földdel kapcsolatban semmiféle bejegyzést nem találtam a zsablyai telekkönyvi hivatalban, mert épp ott, ahol lenni kellene, 6-7 lap ki van tépve a könyvből, különben a könyv nagyon rossz állapotban van. Mások is jártak így, de voltak olyanok is, akik megtalálták a bejegyzéseket, és meg is kapták a bizonylatokat. Édesanyám nevéen találtam 2 kvadrát földet, ám a lapon pecséttel, aláírással ellátott bejegyzés olvasható, hogy alkalmazni kell a csúrogi magyarok fölött a kollektív bűnösség elvét. Tehát e határozattal elvették ezt a földet, s nincs jogunk visszakapni – mondta Teleki Júlia, aki egy éves volt, amikor félárva lett, és a csonkává vált család előtt 1945 őszén kinyílt a láger ajtaja. Az akkori Vajdasági Képviselet hozta meg a fent említett határozatot 1946-ban a belügyi szervek javaslatára. Titónak és katonai közigazgatásának az engedélyével történt mind ez. Most két és fél évvel ezelőtt a Tartományi Parlament – amelynek képviselője voltam – megszavazta, hogy nem létezhet, hogy egy nemzetet kollektív bűnösnek bélyegezzenek. Ám ez sajnos nem elegendő, mert a Tartományi Képviseletnek nincs törvényhozási joga. A köztársasági és szövetségi képviselőházban kell kimondani: ezek az emberek 60 éve ártatlanul lettek kivégezve és meghurcolva, és olyan kollektív bűnösség, amely a csecsemőtől az aggastyánig mindenkire vonatkozik, nincs – érvel Teleki Júlia.

Mint mondja: a vagyon-visszaszármaztatásra vonatkozó törvénytervezetben van egy olyan rész, amely kimondja: kollektív bűnösök, akik háborús bűnöket követtek el, nem kérhetik vissza a vagyonukat.

Azt kérdezem: nem kérhetjük vissza a vagyonunkat? Ez nincs rendjén, mert ha Szerbia Európába indul, akkor tegyünk meg mindent, hogy azon az ajtón be is léphessen. Megfogalmaztuk az erkölcsi elégtételre, kárpótlásra vonatkozó kérésünket, amit elküldünk ajánlva a szövetségi, köztársasági képviselőházba, és a tartományi szervezetek ugyan úgy átadjuk. Az ártatlanul kivégzett és meghurcolt emberek rehabilitációja érdekében több mint 300 aláírással ellátott petíciót adtunk át dr. Becsey Zsoltnak, az EU-parlament képviselőjének.

Azok az emberek, akik földönfutóvá váltak, nem vették el senki házáat, nem hurcolkodtak be más házába, hanem oda mentek, ahová a munkájukért befogadták őket. Ha valaki megérdemli a kárpótlást, e három település lakói megérdemelnék. Senki sem adhatja vissza apáink kiontott életét, de megérdemelnék a kárpótlást azért, mert elvették az életünk egy darabját. Kártalanították a zsidókat, a romákat, továbbá azokat, akik az orosz fogságban voltak, és a magyar állam kártalanította azokat a szerb családokat, akik a magyar hatóságok által szenvedtek kárt. Akkor miért nem kártalanítják azokat, akik a partizánok fogságában voltak? – Teszi fel a kérdést Teleki asszony.

Mihályi Katalin, Magyar Szó, 2005. szeptember 24., 25.

ALANYI JOGON JÁRJON A REHABILITÁCIÓ

A rehabilitációról szóló törvénytervezet kapcsán

A Szerb Köztársaság kormánya csütörtökön elfogadta a törvénytervezetet, amely végre 60 év után kimondja, hogy akit, 1941. április 6. után kollektív bűnösség terhel, és amennyiben a személy kéri, hogy felmentsék a kollektív bűnösség alól, akkor a belgrádi bírósághoz kell fordulnia. Ha pozitív döntést hoz a bíróság, akkor a személyt mentesítik a kollektív bűnösség terhe alól és visszakapja tekintélyét a közösségben. Teszik ezt annak érdekében, hogy a szerb nép összetartozását szorgalmazzák, és a polgárok emberjogain javítsanak. (Talán ide tartozunk mi magyarok is?)

Egyet azért nem értek. Miért kell egyénileg a bírósághoz fordulni, hogy vegyék le rólunk a kollektív bűnösség terhét, hisz azt alanyi jogon kell levenni mindenkiről, nemzetiségétől függetlenül, akit ártatlanul meghurcoltak és ártatlanul kivégeztek. Hogyan bizonyítsam be azt, hogy én egy évesen nem lehettem háborús bűnös, és azok sem, több ezren, akiket meghurcoltak. De nem voltak azok a magyarok sem bűnösök, akiket a nemzeti hovatartozásuk miatt végeztek ki. Miért kell ehhez külön kérelem?

Vajon ez a törvény mindenkire vonatkozik? Számunkra elég volna az is, ha a Szerbiai Képviselőház kimondja, hogy nem vagyunk kollektív bűnösök.

Mégis örülök, hogy valami elkezdődött, és talán a több évi kitarásomnak, kitarásunknak egyszer lesz eredménye.

Teleki Júlia, Magyar Szó, 2005. november 26., 27.

Akiket kiűztek szülőfalujukból – Csúrog

A MAGYAR HOLKAUSZT-TÚLÉLŐK VALLOMÁSA

Zord téli nap, 1945. január 23. Mínusz 20 fok és térdig érő hó. Reggel kilenc óra. Egy 15 éves szerb gyerek ront be a házba, puskával a vállán és arra kényszerít bennünket, hogy azonnal hagyjuk el a házat, mert különben mindannyiunkat megöl. Öltözködésre már nem adott időt.

Azon a szomorú reggelen minden magyar házban megjelent, puskával a kezében egy szerb fiú, vagy férfi, akik magukat partizánnak vallották és kihajtották, kiűzték otthonaikból a magyarokat. A piactér lassan megtelt megrémült asszonyokkal, gyerekekkel, és öregekkel hisz a férfiak többségét már 1944 őszén kivégezték.

Délután négy óráig várták a hidegben sorsuk beteljesülését, majd a megrémült, és átfagyott magyarokat elindították gyalogosan Járek felé, csak néhány kisbabás családot tereltek vissza az állomásra, ahol tehervagonokba rakták őket. Nem nézték, hogy a gyermek és az anya együtt van-e. Ezzel is tetézték az anyák fájalmát. Hajnalban érkeztek meg az átfagyott emberek Járekra. Volt, akinek a keze és a lába lefagyott, később ebbe halt bele.

Reggel kerestem a fiamat, hogy megérkezett-e a gyalogosokkal és végül megtaláltam átfagyva az anyósommal együtt, de éltek – mondta egy asszony sírva, akit egy éves kislányával a vagonokba tereltek, de a hat éves fiát nem vihette magával. A gyerekeim nevét kiabáltam sírva, végül megtaláltam őket átfagyva – áll egy másik anya vallomásában.

Kegyetlen sors várt a csúrogi, majd később otthonaikból kiűzött zsabylai és mozsori magyarokra. Enni nem kaptak, csak kukoricát csutkástul darálva só nélkül, mint az állatok. A gyerekek sírtak, hisz nem tudták megérteni, hogy miért nincs mit enni. Egy kisfiú paprikást akart enni, mondták neki, hogy nincs, - nem baj, én akkor is megeszem – mondta sírva. A csecsemők szoptak volna, de az édesanyjuknak nem volt tejük. Az édesanya addig szoptatta a gyermekét, míg csak vér nem folyt a melléből. Nagyon sok kisbaba éhen halt. És nagyon sok idős elcsigázott ember, akik nem tudtak mozogni, a tetvek szívták ki a vérüket és abba haltak bele. Így halt meg a nagyapám is. A kegyetlen halál szedte áldozatait. A halottas kocsi nem győzte a halottakat hordani. Egy fiatal-asszonytól megkérdezték ismeri-e ezt az embert? És egy meztelenre vetköztetett idős embert lökték elébe, az asszony felkiáltott – édesapám – és átölelte. Ekkor a partizán rá lőtt az idős emberre, és az, leánya kezében roskadt össze.

Talán még sokkal több halott lett volna, ha a temerini magyarok nem csempészték volna be néha egy kis élelmet. Egy anyának sikerült kislányát egy piaci kosárban szalvétával letakarva kicsempészni a táborból, hisz már csak a csont és bőr volt. És írhatnám tovább a sok szenvedést és megaláztatást. Volt a táborban egy pap, és édesanyám kérte, hogy adja rám az utolsó kenetet, mert már nincs bennem élet, ugyan ezt tette a bátyámmal is, és a Jóisten megkönyörült rajtunk, életben maradtunk.

Több száz felnőtt és több száz gyermek halt meg a koncentrációs táborban, akiknek a sírhelyük a mai napig nincs megjelölve.

Hatvankét év telt el azóta. Minden nap kevesebb a magyar holokauszt-túlélők száma. Talán ezt is várják, hogy mindannyian elmenjünk, hogy ne keljen bocsánatot kérni, azért amiért ártatlanul meghurcoltak, hogy ne keljen visszaadni azt, amit igazságtalanul elvettek tőlünk.

Most azt akarják, hogy mi túlélők, akik még akkor gyerekek voltunk, kérjük, hogy mentsenek fel minket a kollektív bűnösség alól. Mind ez a megaláztatásnak újabb formája. A rehabilitáció, az erkölcsi és anyagi kártérítés minden ártatlanul megkínzott, kivégzett magyarnak jár. Mi nem, hogy erkölcsi kártérítést nem kaptunk, de még édesapáinknak a halotti bizonyítványát sem adták ki.

A bocsánatkérésre, a rehabilitációra sokan hiába vártak. Édesanyám, aki annyira hitt benne, hogy lesz majd igazság, nem érte meg. Nővéremet tavaly januárban temették, bátyámat, aki halála előtt egy héttel álmában újra átélte a haláltábor kínjait, a héten temették.

Én mégis bízom abban, hogy a Jóisten igazságot tesz. Megvilágítja majd az érem mindkét oldalát.

Éppen ezért a magyar holokausztot nem szabad soha elfelejteni, az áldozatokra mindig emlékezni kell, azért, hogy soha senkivel ne ismétlődjön meg.

Teleki Júlia, Magyar Szó, 2006. január, 21, 22.

A REHABILITÁCIÓ A MEGBÉKÉLÉS ELŐFELTÉTELE

Részlet a Magyar Szóból

A Szerbiai Képviselőház április 17-én, tizennyolc más törvénnyel együtt elfogadta a rehabilitációról szóló törvényt is. Ez szerint rehabilitálják mindazokat, akiket 1941 április 6-tól a mai napig bírósági ítélet, más hatósági döntés alapján, vagy anélkül végeztek ki, ítélték el, fosztottak meg minden vagyonuktól. Ezt azonban külön kell kérni. Mit jelent ez a csúrogi, zsablyai és mozsori magyarok számára? Teleki Júlia az Óbecsei Békemozgalom elnöke, a megemlékezések szervezője válaszol a kérdésre.

- Amikor meghallottam, hogy elfogadták a törvényt, nagyon megörültem, hisz már több mint 60 éve várunk arra, hogy rehabilitálják mindazokat a magyarokat, akiket ártatlanul kivégeztek, és meghurcoltak. Azonban nagyon fájjalom, hogy ezt mindenkinek egyénileg kell kérni, hisz Csúrog, Zsablya és Mozsor magyar lakosságát kollektívan háborús bűnösöknek kiáltották ki. Ezért végeztek ki 1944-ben annyi ártatlan magyart, és ezért üztek ki szülőfalunkból és zártak 8 hónapra keresztül koncentrációs táborba.

Miért kell nekem bizonyítanom, hogy egy évesen nem voltam háborús bűnös? Ha ki tudták nyilvánítani, hogy az össz magyar lakos kollektívan bűnös azért, amit 1942-ben a magyar hadsereg elkövetett a szerbek ellen, akkor most ugyanúgy ki kellett volna mondani, hogy nincs kollektív bűnösség.

A három falu magyar lakosságát, az akkori Jugoszláviában élő németekhez hasonlóan, kollektív bűnössé nyilvánították. A Tartományi Képviselőház törölte ugyan a kollektív bűnösséget, de ennek mindaddig csupán erkölcsi értéke van, amíg nem hoz róla törvényt a szerb parlament. Mit tettek eddig a túlélők, a hozzátartozók?

A vajdasági parlamentben elfogadtuk a rezolúciót, mely kimondja, hogy kollektív bűnösség nincs. Sajnos, ezt nem tette meg a Szerb Képviselőház. Pedig csak annyit kellett volna mondani a mindenkori kormánynak, hogy: - Bocsánat az ártatlanul kivégzett emberekért, elismerjük, hogy a partizánok is nagyon sok ártatlan magyart kivégeztek. Ez azonban nem történt meg. Mégis köszönettel tartozom Ispánovics István képviselő

úrnak, hogy a szerb parlamentben is elhangzott mind az, amit én a vajdasági parlamentben már többször kimondtam. Személyesen már 1992. után megemlítettem a Tartományi Képviselőházban a sérelmünket, a meghurcoltatásunkat. 1994-ben pedig kértem, engedjék meg, hogy megemlékezhessünk halottainkról. Ezt persze nem engedélyezték, és nem engedélyezik mind a mai napig. Jóllehet a megemlékezés, az emlékműállítás, a rehabilitáció előfeltétele a megbékélésnek és megbocsátásnak. Már több alkalommal megszerveztem a találkozót azok részére, akik átszenvedték a koncentrációs táborban eltöltött kegyetlen időszakot és megaláztatást. Megfogalmaztunk egy kérelmet, melyben kértük, hogy vegyék le rólunk a kollektív bűnösség terhét és rehabilitálják az ártatlanul kivégzett és meghurcolt magyarokat. Ezt a kérelmet átadtuk dr. Becsey Zsoltnak, az Európa Parlament képviselőjének, aki jelen volt a találkozónkon. Talán egy kicsit mi is hozzájárultunk ahhoz, hogy ez a törvény végül is megszületett.

A rehabilitációs törvény nem évül el. Így mondják, de ne adj Isten, ha változás lenne a parlamentben, akkor azt biztosan eltörölnék. Bizonyíték erről a csúrogi kereszt, ami ebben az évben legtovább állt. Azt hittük, hogy talán ezután már senkinek sem árt majd. Sajnos nem így van. Április 17-én, hétfőn meghozták a törvényt a rehabilitációról, és a hét közepén már kitörték a helyéről a keresztet és eldobták. A márványdarabokat pedig, amik az emlékműből maradtak, szétdobálták.

Talán így akarták velünk csúrogiakkal megértetni, hogy nem egyeznek a rehabilitációs törvénnyel, és hogy a magyar áldozatok számára nem lehet azon a helyen, ahol el vannak temetve, emléktáblát, esetleg keresztet állítani.

Stanyó Tóth Gizella, Magyar Szó, 2006. április 29., 30

MINKET IS REHABILITÁLNAK?

**A közelmúltban elfogadott szerbiai köztársasági törvény értelmében
Teleki Júlia a minap átadta a rehabilitációra vonatkozó kérelmét**

Részlet a Magyar Szóból

Hatvan év után végre megszületett a rehabilitációs törvény. Nagyon remélem, hogy ez az ártatlanul kivégzett és meghurcolt magyarokra is vonatkozik.

Mit tartalmaz a folyamodvány?

A kérvényben röviden leírtam, mi is történt velünk, csúrogi, zsablyai és mozsori magyarokkal, a magyar katonaság visszavonulása után. Utána leírtam édesapám nevét, akit 1944 őszén mindenféle bírósági eljárás nélkül kivégeztek. Leírtam, hogy kiűztek otthonunkból, és koncentrációs táborba zártak, továbbá, hogy a nagyapám a táborban halt meg. A végén pedig felsoroltam kiknek a rehabilitációját kérem.

Először édesapám nevét írtam: Szabó Ferenc, született 1907. 09. 17. Csúrogon. 1944-ben kivégezték Csúrogon. Utána feltüntettem édesanyám nevét, születési dátumát, és helyét, és hogy a lágerban volt. Végül minden testvérem nevét felsoroltam, és a nagyapám nevét, aki a lágerban halt meg.

Milyen dokumentumokat csatolt hozzá?

Julijana Teški rod. Sabo
Vojvodanskih brigada 53
21229 Bečej
Dana, 08.05.2006. god.

OKRUŽNI SUD NOVI SAD

Predmet: Molba za Rehabilitaciju

Poštovani
Moje ime je Julijana Teški rod. Sabo. Rođena sam u Čurugu 28.12.1943. Moj otac se zove Sabo Ferenc, rođ. 17.09.1907. g.
U 1944. god. krajem oktobra, posle oslobođenja, kad se mađarska vojska povukla, i došli partizani u Čurug, partizani su pokupili skoro sve muškarce mađarske nacionalnosti i zatvorili ih. Među njima je bio i moj otac. Posle nedelju dana bez ikakvog sudskog izražavanja ovi ljudi su bili streljani.
Među njima i Sabo Ferenc, moj otac. On je bio zemljoradnik i nikad nikog nije dirao. 23. januara u 1945. god. isterali su nas iz naše kuće, jer su nas tretirali, kao ratne zločince, i do septembra 1945. god bili smo u koncentracionom logoru u Bačkom Jarku i u Gajdóbrti. Moj deda, Šimon Kovač umro je u logoru.
Kad su nas pustili iz logora, dali su nam papir, da možemo svuda ići sem Čuruga, Žabija i Maturina. Iz oha tri seđa bila su isterana sva mađarska živalj, i bili su zatvoreni u logorima, od dojenčadi do staraca.
U februaru 1946. god. Narodni Sud u Žablju doneo je odluku, da treba primeniti izrečenu skopnu kaznu nad Mađarima. Sa ovom odlukom su oduzeli sve što je bilo naše vlasništvo. Nikad nismo se smeli vratiti u naše rođno mesto.
Sve do danas nosimo teret ratnih zločina.
Poštovane Sudije, molim Vas skinite teški teret sa nas, jer nikad nikog nismo dirali, nisam bila ja kao dete od godinu dana, ratni zločinac, a nisu bile ni moje sestre ni brat ni majka. A nije bio ratni zločinac ni moj otac, koji je streljan.
Tražim rehabilitaciju za:
Sabo Ferenc rođ. 17.09-1907.g. Čurug, streljan 1944.g. Čurug

Sabo Agnėš rođena Kovač rođ. 03.04.1911. g. Čurug, bila je u logoru
Hegeđi Marija rođena Sabo rođ. 26. 05. 1931. Čurug, bila je u logoru
Sabo Ferenc ml. rođ. 28. 06. 1933. Čurug, bio je u logoru
Banski Matilda rođena Sabo rođ. 03. 23. 1940. Čurug, bila je u logoru
Teški Julijana rođena Sabo rođ. 28. 12. 1943. Čurug bila je u logoru
Kovač Šimon moj deda rođ Čurug, umro je u logoru

S poštovanjem Julijana Teški
Teški, Julijana

Átadtam a dokumentumot, melyet a levéltárban kaptam édesanyám nevére. A Járási Népbíróság hozta meg Zsablyán 1946 februárjában, és leírják benne, hogy alkalmazni kell a kimondott kollektív bűnösséget a magyarok felett. Ezzel a határozattal vették el a vagyonunkat. Mellékeltem egy elbocsátó levelet, amit szabadulásunkkor adtak.

Elfogadják-e a hiányzó okmányok nélkül is a kérelmet?

Nem tudom, milyen dokumentumokat kellett volna hozzáfűzölni, hisz tőlünk mindent elvettek, amikor kihajtottak az otthonunkból. Nincs és nem is volt semmilyen bírósági határozat a kezünkben arról, miért végezték ki édesapámat.

Nagyon sajnálom, hogy egyenként kell a rehabilitációs kérelmet beadni, hisz kollektívan lettünk bűnösnek kikiáltva. Remélem, hogy a bíróság igazságos lesz, és nem nemzeti alapon tartja bűnösnek, vagy ártatlannak az áldozatokat. Vala-

hol biztosan felvették azoknak az embereknek a névsorát, akiket a koncentrációs táborba zártak. Ezeket az embereket ártatlanul hurcolták meg, mindenkinek jár rehabilitáció, és bizony járna a kártérítés is a sok szenvedésért, ami a koncentrációs táborban ért bennünket.

Stanyó Tóth Gizella, Magyar Szó, 2006. június 3, 4

REHABILITÁCIÓRA VÁRVA

Részlet a Magyar Szóból

Hat és fél évtizede történt a véres razzia Újvidéken és néhány más vajdasági településen. A tragikus évfordulóról az idén is megemlékeztek a hozzátartozók mellett a hivatalos szervek képviselői és az egyházi méltóságok. Szomorú és elgondolkodtató, hogy a békében elkövetett megtorlások tragikus évfordulójáról még mindig megoszlanak a hivatalos vélemények. Ennyi év után mit jelent 1945. január 23-a? Milyen emlékeket idéz fel az egykor Csúrogon élt magyarokban, hozzátartozóikban? – kérdeztük Teški Júliától, az Óbecsei Békemozgalom elnökétől, a csúrogi megemlékezések egyik szervezőjétől.

Számomra és még élő csúrogi magyarok számára január 23. nagyon szomorú évfordulót jelent. 1945. január 23-án űzték ki otthonunkból, a házainkból, amit szüleink és nagyszüleink építettek. Mínusz 20 fokos hidegben hajtották a népet gyalog a járeki

táborban, ami Csúrogtól 30 kilométerre van, csak néhány kisbabás családot raktak a marha vagonokba. Mindenünktől megfosztottak, megaláztak, kollektív bűnösöknek nyilvánítottak mindannyiunkat, miután 1944 őszén kivégezték apáinkat, szeretteinket. Akkor kezdtek, és 1945-ben folytatták a magyarok üldöztetését. Ez az időszak volt a magyar holokauszt.

Hány éve emlékeznek meg nyilvánosan is 1945. január 23-áról, amikor a három falu magyar lakóságát lágerba hajtották?

1994-ben emlékeztünk meg először, majd 1995-ben az ötvenedik évfordulón hívtam össze a volt csúrogi, zsablyai és mozsori magyarokat, akik velem együtt a haláltáborban voltak. Ez a találkozás ötven év után nagyon megható volt. Itt a szomszédok, ismerősök, sőt rokonok a kiszabadulás után először találkoztak. Az idősebbek emlékeztek a sok megaláztatásra, szenvedésre, de felelevenítették a szép emlékeket az otthonról, ami már nem az övéké, és soha nem is lesz az. Sírtak az emberek, és sírnak minden találkozáskor.

Mi a legfontosabb önöknek, Csúrog, Zsablya és Mozsor volt magyar lakóinak, és Önnek Júlia?

Számomra, és biztos vagyok abban, hogy mindannyiunk számára az lenne a legfontosabb, hogy rehabilitálják mindazokat, akiket ártatlanul kivégeztek és meghurcoltak. Ki kellene mondani végre, hogy a partizánok nagyon sok ártatlan magyart kivégeztek.

Azonban az erkölcsi támogatás mellett, a kifosztott, meghurcolt családoknak joguk van anyagi kártérítésre is. Hisz a házaikban azóta is mások laknak. Soha nem kaptak kártérítést. Az elveszett életet nem lehet visszaadni, de a szabadságuktól, vagyonuktól igazságtalanul megfosztottaknak jár az erkölcsi és anyagi kártérítés a haláltáborban elszünetelt időkért, kínokéért. Legalább is így kellene, hogy legyen.

Stanyó Tóth Gizella, Magyar Szó, 2007. január 30

REHABILITÁCIÓ ÉS HOLTÁ NYILVÁNÍTÁS

Belgrád után Vajdaságban is lassan megkezdődnek az eljárások a rehabilitációs törvény kapcsán beadott folyamodványok alapján. Néhány pozitívan elbírált kérvény nyomán meg is jelent egy-két írás a médiumokban. A bonyolultabb esetekről, az időközben jelentkező gondokról azonban még mindig keveset tudunk. Az 1944-45-ös megtorlások áldozatául esett csúrogi, mozsori és zsablyai magyarok, a tortúrákat, a lágereket túléltek, valamint a hozzátartozók számos nehézségbe ütköznek a hivatalos papírok beszerzésekor. Legtöbbször záros határidőn belül átadták a kérvényeiket, a hiányosan kitöltött űrlapokat, mivel a legfontosabb dokumentációhoz hozzá sem tudtak jutni. A károsultak nevében Teleki Júlia, a halottak napi megemlékezések egyik szervezője, az Óbecsei Békemozgalom elnöke több esetben is próbált magyarázatot kérni a halottá nyilvánítási eljárásra.

Hogyan élte át ezt a folyamatot? Mennyire tartja törvényesnek az eljárást?

Számomra és nagyon sokak számára, akik elvesztették szüleiket, sőt nem is ismerhették őket, ez a szinte tortúrára hasonlító hivatalos eljárás keserítően szomorú. Mi nem

kaphatunk holttá nyilvánítási papírt apáink halála után, mivel nem is volt bejegyezve, hogy meghaltak, illetve, hogy kivégezték őket.

Milyen dokumentációhoz jutottak az 1941. és 1945. között történt, az emberiség ellen elkövetett bűntettekről. Egyáltalán hozzáférhetőek-e ezek a dokumentumok?

Mint tartományi képviselő, és mint tényfeltáró bizottság tagja, jogomban volt, hogy a Vajdasági Múzeumban kutatást végezzek az 1944-es áldozatok után. Ott találtam egy dokumentumot, amelynek ez volt a címodalán: a likvidált háborús bűnösök listája, majd következtek a nevek. Négyszáz csúrogi magyar áldozat nevét találtam meg, viszont bírósági végzéseket az áldozatok bűnösségéről nem találtam. A kivégzett magyarok száma többszöröse a 400-nak, azonban nem állítom azt, hogy nem voltak közöttük bűnösök is.

Megtudták-e a történelmi levéltárakból, hogy mi történt valójában a katonai közigazgatás ideje alatt a három faluban, amelynek magyar lakosságát kollektív bűnössé nyilvánították?

Olyan dokumentumot, amely név és szám szerint kimutatná, hogy kiket hajtottak a haláltáborba és kiket kényszermunkára – és kik vesztették el ott az életüket – nem találtam. Azonban tény, hogy Csúrog, Zsablya és Mozsor életben maradt magyar lakosságát a csecsemőktől az aggastyánokig haláltáborba hajtották. Ezek a dokumentumok valahol levéltárakban vannak, amelyek sajnos előttem, előttünk nincsenek nyitva. Ezért jó lenne a támogatás a politikai szervektől. Viszont ez mind a mai napig elmaradt.

Miből áll egy holttá nyilvánítás, és jogosnak tartja-e ezt az eljárást?

Ez az eljárás egy megalázó, szomorú és hamis tényeken alapuló tortúra számunkra, amit nagyon kevesen fognak végigcsinálni. Először is beadtunk egy kérelmet, hogy nyilvánítsák halottá az apáinkat. Utána 2000 dinárt fizettünk azért, hogy megjelenjen a hivatalos lapban, mint eltűnt személy, hátha valaki tud róla. Ez nagyon fájó és megalázó számomra. Ha már kivégezték, akkor miért nem ismerik el, miért kell minket is újra meghurcolni? A múlt héten voltunk újból a zsablyai bíróságon, ahol, meglepetésünkre, némelyikünkönél megjelent egy kiküldött ügyvéd is a szociális központból. Az ügyvéd semmit nem csinált, csak aláírta a papírt, hogy nincs ellene kifogása, hogy holttá nyilvánítsák az áldozatot. Pár napra rá érkezett a számla, hogy fizessünk 5920 dinárt, amelyből 5400 az ügyvéd munkabére, habár sokan nem is láttuk az ügyvédet. A végzés egyeseknek úgy szól, hogy 1945. május 9-e az elhalálozás napja, mert állítólag utána nem látták élve a személyt. Mások esetében pedig 1944. november 31-e van feltüntetve, bár a november hónap csak 30 napos. Ezeket az embereket 1944. október 23-án szedték össze és egy-két hét múlva kivégezték. A pontos dátumot, mi valóban nem tudjuk, de az ügyvéd, ha már ott volt, utánanézhethetett volna, mert valahol ez is le van írva.

A konkrét személyek rehabilitációjáért átadott folyamodványokra érkezett-e, és milyen visszajelzés?

Az újvidéki Kerületi Bíróság kéri azokat a dokumentumokat, amelyek szerint kollektív bűnösnek nyilvánítottak minket, és a bírósági végzést, amiért kivégezték a hozzátartozónkat, a végzést, ami alapján a haláltáborba hajtottak, a végzést, amivel elbocsátottak,

és amin írja, hogy nem térhetünk vissza szülőfalunkba, valamint a holttanyilvánítási papírt az áldozatról. Ezeket a papírokat sajnos nem tudjuk mindannyian beszerezni. Nem tudta mindenki megőrizni az elbocsátó levelet, mert ott maradtak a csonka családok egy szál ruhában, papírral a kezükben, és az első dolguk az volt, hogy kenyeret adjanak a családjuknak, és hogy legyen hol meghúzódnuk. A papír még jobban elszomorította őket, és nem is gondoltak arra, hogy megőrizzék. Olyan dokumentumot, viszont, hogy miért hajtottak, úztek ki az otthonunkból, senki sem kapott. Bírósági végzés sincs a kivégzésről. Talán csak néhányunknak van meg az a papír, amit a Zsablyai Népbíróság adott ki 1946. februárjában, amelyben kimondják, hogy alkalmazni kell a csúrogi magyarok felett a kimondott kollektív bűnösséget.

Mivel ezeket a papírokat nem tudjuk mindannyian beszerezni, és több mint valószínű, hogy kevesen is próbálkoznak, kevés a remény, hogy rehabilitálják az ártatlanul kivégzett és meghurcolt magyarokat.

Ön több külföldön élő hozzátartozót is képvisel. Milyen fázisban vannak ezek az ügyek?

Most próbálom megszerezni a holtta nyilvánítási papírt a számukra is. Bár nem tartom igazságosnak, sőt úgy érzem, hogy ez megalázó a számunkra, de végigcsinálom.

Az önök szervezete mindig hangsúlyozta, hogy a bűnösöket meg kell nevezni és meg kell büntetni, függetlenül attól, hogy mikor követték el az emberiség elleni bűntényeket. Mégis megítélése szerint van-e különbség az 1942-ben és az 1944/1945-ben, sőt a németek esetében az 1948-ig történt események elbírálása között?

- Igen, szerintem van különbség az elbírálás között. Hisz azokat az áldozatokat, akik a magyar katonaság által estek áldozatul, számon tartották, beírták a halotti könyvbe, sőt kárpótlást is kaptak a magyar államtól, és a magyar állam nyilvánosan is bocsánatot kért az elkövetett bűnökért. Amit a mi államunk mind eddig elfelejtett.

Mindig azt mondták, és mondom én is, hogy a háborús bűnök nem évülnek el. Sőt kimondtuk, mint ahogy most is, Szerbia esetében, hogy Szerbia népe nem lehet bűnös azért, ami Boszniában történt. Most a hatalom ehhez tartja magát. Akkor viszont azt is ki kell mondani, hogy a magyarok sem voltak mindannyian bűnösök azért, ami 1942-ben történt. A bűnösöket néven kell nevezni és elítélni őket. Itt lenne a végső ideje, hogy kimondják, a szerb partizánok is nagyon sok ártatlan magyart kivégeztek és meghurcoltak.

Vajon megérjük-e ezt?

Amikor Zsablyán kifogásoltuk a fizetés nagyságát, az ügyvéd gúnyosan azt felelte, hogy túléljük. A földhivatalban pedig ugyanazon a napon az illető azt mondta: „Mit akarnak, úgy sem fogják megérni, hogy visszakapják a vagyonot!”

Meddig lehet még megalázni bennünket?

Azért mégis, bízunk az igazságban!